

ВСЕНАРОДНІ ЗБОРИ УГОРСЬКИХ РУСИНІВ 1919. Відбулися 21 січня в м.Хуст. На зборах (конгресі, з'їзді) прийнято рішення про возз'єднання Закарпатської України з Великою Україною. Складні процеси в суспільно-політичному житті краю й міжнародних відносинах – розпад Австро-Угорщини, буржуазно-демократична революція в Угорщині (жовтень 1918) та проголошення Угорської Народної Республіки (листопад 1918), створення Чехословаччини (14 листопада 1918), революційні події 1917 в Росії і проголошення УНР та ЗУНР, нарешті, політика Антанти – гостро поставили проблему самовизначення й державності Закарпаття. 1918 тут почали виникати різні ради (робітничих, солдатських і селянських депутатів, народних чи національних) як політичні органи на місцях, що висували соціальні та національно-культурні вимоги, в т.ч. відносно нового державного статусу Закарпаття: орієнтація в цьому питанні була різною – прорадянською, проугорською, прочехословацькою і проукраїнською. Під впливом подій в Закарпатті 21 грудня 1918 уряд Угорської Народної Республіки видав Закон № 10 “Про національну автономію русинів, що проживають в Угорщині”.

Проголошена автономія Закарпаття (т.зв. Руська Країна) була досить обмеженою і не одержала підтримки у населення краю, яке тривалий час зазнавало утисків від угорців. Значну активність у питанні про державну належність і статус краю виявила численна карпато-русинська (закарпатська) еміграція в США, яка на плебісциті 13 вересня 1918 висловилася за приєднання Закарпаття до Чехословаччини. Рішення й резолюції місцевих рад дедалі більш виразно засвідчували зростання природної, зумовленої етноісторичними й національно-культурними факторами української орієнтації – “до України хочемо”. Мараморош–Сігетська рада звернулася до інших рад Закарпаття із закликом скликати загальні збори представників усіх рад у Хусті й обговорити питання “з ким маємо жити”. Протягом кінця 1918 – початку 1919 повсюдно проходили збори місцевих рад, на яких обиралися делегати на з'їзд у Хусті.

21 січня 1919 на з'їзд прибуло 420 делегатів від 175 (з-поміж 400) населених пунктів Закарпаття та близько тисячі гостей з навколишніх сіл. Практично всі виступаючі вимагали возз'єднання з Україною. У прийнятій одногослосно резолюції проголошувалося: “Всенародний Конгрес Угорських Русинів з дня 21-го січня 1919 р. ухвалює з'єднати комітати: Угоча, Берег, Унг, Земплин, Шариш, Спіш і Абауй–Торна з Соборною Україною, просячи, щоб нова держава при виконанні цієї злуки узглядила окремішнє положення угорських русинів” (ймовірно, йшлося про особливий статус Закарпаття в складі Української держави). Сформовано делегації для вручення цього рішення керівникам ЗУНР і УНР. Наступного дня, 22 січня 1919, на Соборній площі в Києві, де відбувався історичний Акт злуки, ЗУНР говорила і від імені Закарпаття. Політична ситуація в Закарпатті ускладнювалася втручанням інших держав у його внутрішні справи. За згодою Антанти, 12 січня 1919 чехословацькі частини зайняли Ужгород, далі – територію краю на захід від р.Уж (прит. Лаборця, басейн Дунаю). Східні регіони Закарпаття почали окупувати румунські війська.

За Сен-Жерменським мирним договором 1919 Закарпаття під назвою Підкарпатська Русь увійшло до складу Чехословаччини.

Літ.: Стерчо П. Карпато-українська держава: До історії визвольної боротьби карпатських українців у 1919–1939 роках. – Торонто, 1965; Ванат І. Нариси новітньої історії українців Східної Словаччини. – Пряшів, 1979, кн.1; Мишанич О. Від підкарпатських русинів до закарпатських українців. – Ужгород, 1991; Болдижар М. Закарпаття між двома світовими війнами. – Ужгород, 1993; Магочій П.Р. Формування національної самосвідомості: Підкарпатська Русь (1848–1948). – Ужгород, 1994; Нариси історії Закарпаття, – Ужгород, 1995. т.2.

С.В.Віднянський.

“ВСЕСВІТ” – журнал іноземної літератури. Літературно-мистецький і громадсько-політичний щомісячник. Заснований 1925 у Харкові, де виходив до 1934. Видання відновлено 1958 у Києві як орган Спілки письменників України, Українського товариства дружби і культурного зв’язку з зарубіжними країнами. Перший головний редактор – поет і прозаїк, громадський діяч В.Блакитний. У подальшому журнал очолювали письменники О.Полторацький, Д.Павличко, В.Коротич, з 1986 – О.Микитенко. Впродовж своєї діяльності “В.” перетворився на головну трибуну поширення в Україні творів світової літератури в українських перекладах і новин про культурні події за кордоном. Друкує романи, повісті, оповідання, поезії, статті авторів з більш як 100 країн. Частина презентованих творів – першопублікації, здійснені безпосередньо з рукописів іноземних письменників. Серед культурних надбань народів світу, представлених у “В.”, – твори лауреатів Нобелівських премій: М.А.Астуріаса (Гватемала), Г.Гарсія Маркеса (Колумбія), Г.Гессе (Швейцарія), В.Дж.Голдінга (Англія), О.Елітіса (Греція), А.Камю (Франція), С.Квазімода (Італія), Р.Тагора (Індія) та ін., лауреатів інших міжнародних і національних премій – Р.Альберті (Іспанія), Ж.Амаду (Бразилія), Н.Гільєна (Куба), Ла Гуми (Південно-Африканська Республіка), М.Дервиша (Палестина), П.Неруди (Чилі) тощо. Журнал також відтворює у нових перекладах класику античного світу, середньовіччя, епох Ренесансу і Просвітництва. У різні роки свої переклади у “В.” вміщували М.Бажан, М.Білоус, Р.Лубківський, М.Лукаш, Л.Первомайський, Б.Тен, М.Терещенко та багато інших художників слова.

На сторінках журналу регулярно з’являються огляди поточних подій літератури, театру, образотворчого і кіномистецтва за кордоном, статті з питань міжнародної політики. Розділ “Україніка” висвітлює життя української діаспори в Європі, Америці, Азії, Австралії, контакти зарубіжної громадськості з Україною. 1989 журнал встановив щорічну премію імені Миколи Лукаша, якою відзначаються кращі переклади іноземної літератури, а також статті про мистецтво перекладу, опубліковані у “В.”.